

FÖRVALTNINGSPLAN FÖR FINLANDS BJÖRNSTAM

Målsättningar och åtgärder för förvaltningen av björnstammen

INNEHÅLL

Innehåll

1 Inledning.....	4
2. Huvudmålsättningarna för förvaltning av björnstammen.....	4
3. Stamförvaltningsområden.....	6
3.1. De regionala stamförvaltningsområdenas åtgärder	7
4 Uppföljning av björnstammen	9
5 Skador och förebyggande av dem.....	11
5.1. Förebyggande av skador orsakade av björnar	11
5.2. Handräckning i frågor som gäller storvilt (srva).....	14
5.3. Ersättande av skador.....	15
6. Jakt och övervakning av björn	16
6.1. Utveckling av regleringen av jakt	16
6.2. Övervakning av jakt	17
6.3. Utveckling av fångstens selektivitet och etisk jakt.....	18
7. Förvaltning av björnstammen och hjortdjur	20
8. Lockbeten som har samband med föda	22
9. Viltråd och samarbete mellan intressegrupper.....	23
10. Återinplantering av björnar.....	24
11. Sjukdomar som björnar sprider.....	24
12. Kommunikation om stora rovdjur.....	25
KÄLLOR:	27

1 Inledning

Den första förvaltningsplanen för björnstammen fastställdes 2007. Jord- och skogsbruksministeriet lät utföra en nationell utvärdering av utveckling av rovdjurspolitiken. Inom ramen för den utfördes en helhetsbedömning om utvecklingen av rovdjurspolitiken som leds av Jord- och skogsbruksministeriet och hur den lyckats under åren 2007–2012 och utarbetades förslag för utveckling av rovdjurspolitiken. Arbetet färdigställdes 2014. Resultatet av utvärderingen kan på en allmän nivå sammanfattas så att man lyckats väl med förvaltningen av björnstammen, men att det finns utrymme för förbättring. Sålunda fanns det ett behov att uppdatera planen för förvaltning av björnstammen.

Uppdateringen av förvaltningsplanen gjordes under 2016 i samarbete mellan Finlands viltcentral och Naturresursinstitutet. Beredningen av förvaltningsplanen utgick från att de fastställda åtgärderna gör det möjligt att på riktigt eftersträva en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar förvaltning av björnstammen. I uppgörandet av fastställda målsättningar och åtgärder bör dock beaktas att förbehåll i lagstiftningen och internationella förbindelser begränsar urvalet lösningar. Allmänhetens förväntningar och krav beträffande stamförvaltningen är oenhetliga och därför handlar uppgörandet av förvaltningsplanen även om att samordna olika ståndpunkter. Resurserna som är tillgängliga för förvaltning av björnstammen ska också beaktas. I Finland är de mindre i jämförelse med många andra länder och det finns inte några tecken på att de kommer att förändras mycket från nuläget.

Förvaltningsplanen för Finlands björnstam är tvådelad. I den första delen beskrivs förvaltningen och skyddet av björnstammen i Finland och den skapar en bakgrund för de mål och åtgärder för förvaltning av björnstammen som ställs i den andra delen. I den första delen beskrivs björnstammens läge och utveckling, björnens ekonomiska och sociala betydelse i Finland, den nationella lagstiftningen, internationella förpliktelser och samarbetsformer, reglering av jakten, samarbete med intressentgrupper och kommunikation om rovdjur samt beredningen av förvaltningsplanen.

Den andra delen av förvaltningsplanen är den egentliga åtgärdsdelen i vilken presenteras målen och åtgärderna i förvaltningen av björnstammen. Det framförs åtgärder bland annat för regional förvaltning av björnstammen, uppföljning av björnstammen, förhindrande av skador, utveckling av regleringen av jakten och fångstens selektivitet, utbildning, rådgivning, kommunikation och vidare precisering av regleringen gällande användning av lockbeten som har samband med föda.

Förvaltningsplanen för björnstammen som ingår i detta dokument beskriver de åtgärder som Jord- och skogsbruksministeriet genomför för förvaltning av björnstammen. Finlands viltcentral följer upp förverkligandet av förvaltningsplanen för björnstammen. Finlands viltcentral rapporterar årligen om förverkligandet av förvaltningsplanen till Jord- och skogsbruksministeriet. Till en exakt rapportering bidrar de regionala viltrådens årliga bedömningar av hur målen och åtgärderna enligt förvaltningsplanen har förverkligats i deras regioner och det landsomfattande viltrådets ställningstagande till Jord- och skogsbruksministeriet utifrån ställningstaganden som de regionala vilträden lämnat in.

2. Huvudmålsättningarna för förvaltning av björnstammen

Genom de åtgärder som beskrivs i följande kapitel eftersträvas en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar förvaltning av björnstammen. De presenterade åtgärdshelheterna kan sammanfattas i följande sex huvudmålsättningar:

Målsättning 1. Skador orsakade av björnar förebyggs och minskas genom aktiva åtgärder.

Arbete för att förebygga skador orsakade av björnar har utförts redan länge. Huvudvikten har legat på att skydda målen med hjälp av elstängsel. Det är dock möjligt att utveckla verksamheten från den nuvarande

nivån bland annat genom att inrikta skyddet på de mest potentiella riskmålen. Genom att utveckla fångstselektiviteten är det möjligt att ingripa i björnar som orsakar problem effektivare än i dagens läge. Till dessa hör exempelvis individer som kommer nära bebyggelse och som inte är rädda för människor samt som orsakar ekonomiska skador.

Målsättning 2. Utveckla uppföljningen av björnstammen.

Heltäckande och tillförlitlig information om antalet björnar är av väsentlig betydelse för beslut om stamförvaltning. Uppföljningen av hur stor björnstammen är baserar sig på observationer som rovdjurskontaktpersonerna granskat och antecknat som frivilligarbete. Nätverket av rovdjurskontaktpersoner har börjat fungera bättre under de senaste åren, men det har fortfarande utvecklingsbehov. Uppgörandet av bedömningen av björnstammen utgår från observationer av kullar. Rovdjurskontaktpersonernas observationsarbete försvåras av det faktum att björnobservationerna görs till största delen under barmarkspaningsperioden då en liten och lätt björnunge inte alltid lämnar ett tassavtryck som kan observeras och ännu mindre mätas. Nätverket av observatörer är dessutom betydligt mindre tätt i Norra Finland än i övriga Finland och därför blir osäkerhetsfaktorerna kring stambedömningen tydligare där. Uppföljningen av björnstammen kan göras tillförlitligare genom genetiska stamuppföljningsmetoder och genom att utveckla nätverket av observatörer.

Målsättning 3. Björnjakten är etisk och ansvarsfull.

Det finns behov för utbildning som riktas till björnjägare. Utbildning som riktas till älgjaksledare och deltagare i älgjakt kan användas som modell för utbildningens ämnesområden och handlingssätt. Uppnåendet av målen som uppställts för björnjakt och smidig och laglig jakt är i sista hand beroende av den enskilde björnjägaren. Av denna orsak ska varje björnjägare främja etisk och ansvarsfull björnjakt.

Målsättning 4. Björnstammen ska bevaras som människoskygg.

Korrekt och realistisk kommunikation ger människor som lider av björnskräck en möjlighet att fundera på sin egen inställning till björnen. I denna förvaltningsplan presenteras senare många åtgärder för utveckling av kommunikationen gällande björnen och även andra stora rovdjur. Beträffande individer som orsakar problem finns det ett s.k. system för handräckning i frågor gällande storvilt. Systemet och dess funktion kan dock ännu utvecklas vidare med beaktande av de regionala särdragen.

I fortsättningen ska de skador och problem som björnar orsakar tas mer aktivt i beaktande vid inriktningen av jakten på björnar. Detta bidrar till att bevara björnstammen som människoskygg.

Lockbeten som har samband med föda placeras ut i såväl yrkes- som hobby syfte bland annat för fotograferings- och naturspaningsverksamhet. Denna verksamhet är förenad med drag som bidrar till att göra björnen mer van vid människor och verksamheten ger även upphov till andra problem och konflikter.

Målsättning 5. Gränser ska ställas för lockande av rovdjur med hjälp av föda.

Användning av lockbeten som har samband med föda för att locka stora rovdjur ger även upphov till konflikter mellan olika intressegrupper. Detta gäller särskilt lockande av björnar med hjälp av åtel. Bestämmelserna gällande användning av lockbeten som har samband med föda är bristfälliga. Användningen av lockbeten som har samband med föda är även länkad till flera av förvaltningsplanens huvudsakliga målsättningar och därför kan det konstateras att en av de viktigaste målsättningarna för förvaltning av björnstammen är att begränsa verksamheten med att locka stora rovdjur. Det handlar bl.a. om att minska skador och problem som björnen orsakar, björnjakt som är lagligt och etiskt betraktad smidig och att bevara björnen som människoskygg.

Målsättning 6. Björnstammen ska bevaras på en gynnsam bevarandestatus.

Förpliktelseerna beträffande skydd, uppföljning och rapportering enligt Europeiska unionens direktiv om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, dvs. det så kallade naturdirektivet (92/43/EEG) gäller även björnen. Europeiska unionens medlemsländer rapporterar vart sjätte år till kommissionen om verkställandet av naturdirektivet. En bedömning av bevarandestatusen har gjorts två gånger: perioderna 2001–2006 och 2007–2012. Båda gångerna uppskattades björnens bevarandestatus vara gynnsam såväl i den boreala zonen som i den alpina zonen.

Björnen har flexibla krav på sin livsmiljö. Lämpliga livsmiljöer för björnen finns överallt med undantag av områden med omfattande odlingar och tät bebyggelse, vilket betyder att den inte hotas av att livsmiljöerna försvinner. Den gynnsamma utvecklingen av björnstammen har pågått redan länge. Vår björnstam är även mycket produktiv och den har en stark förbindelse med björnstammen som lever i Ryssland (se punkterna 2.2, 2.3 och 2.8) och därför är björnstammen i Finland livskraftig.

Mot denna bakgrund kan det konstateras att en av viktigaste målsättningarna är att bevara björnstammens gynnsamma bevarandestatus även i framtiden.

3. Stamförvaltningsområden

Björnstammen i Finland är inte jämnt fördelad, istället förekommer det tydliga tyngdpunktsområden i förekomsten av björnar. Det finns ingen orsak att eftersträva en jämnt fördelad björnstam, eftersom det är runtom i Finland nödvändigt att i förvaltningen av björnstammen beakta förhållandena, den mänskliga verksamheten och näringarna som är typiska för respektive region.

I områden där stammen är tät är det möjligt att gallra den, eftersom en gallring inte längre har en lika stor skadlig inverkan på björnstammens utveckling när björnarna har spridit ut sig till nya områden. Det är även viktigt att gallra i områden med större koncentration i syfte att säkerställa social hållbarhet. Det finns fortfarande områden i Finland i vilka antalet björnar kan växa från det nuvarande. Den mänskliga bebyggelsen har koncentrerats till södra Finland och av näringarna ligger särskilt biodlingens kärnområde där (bild 3). I södra Finland görs årligen redan hundratals björnobservationer. I området påträffas dock sällan björnhonor som förökar sig. Inom förvaltningen av björnstammen är det i fortsättningen skäl att i den här typen av områden framskrida försiktigt eftersom det är möjligt att även en liten ökning av antalet björnar kan leda till relativt mycket skador och problem. Omfattande odlingsområden minskar livsmiljöer som är lämpliga för björnar och tätare mänsklig bebyggelse och näringar som idkas i området kan bilda en helhet som inte tillåter en särskilt stor mängd björnar.

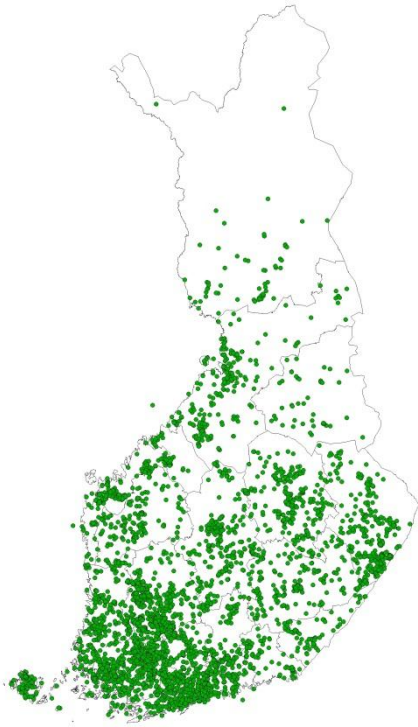

Bild 3. Placeringen av biodlingar i Finland (enligt Livsmedelssäkerhetsverkets register över biodlingar, läget 5.4.2016).

Det är inte ändamålsenligt att indela förvaltningen av björnstammen i hela landet i alltför små områdeshelheter eftersom det ännu saknas erfarenheter av helheten bestående av ekologiska, ekonomiska och sociala faktorer. Björnpopulationen i Finland har inte varit stabil utan uppvisat en utvecklingstrend. Om förvaltningen av vår björnstam skulle grunda sig enbart på ekologiska faktorer, skulle små områdeshelheter vara motiverade, eftersom det är möjligt att fastställa dem och det skulle även vara möjligt att i viss utsträckning förutse björnstammens utveckling i framtiden. I en situation där björnstammens tillstånd fortfarande utvecklas på stora geografiska områden och då man utöver ekologiska faktorer även försöker beakta övriga faktorer, är en på små områdeshelheter baserad förvaltning av björnstammen inte ändamålsenlig. Målsättningen för förvaltningen av björnstammen är i fortsättningen att försöka finna en balans i helheten som består av ekologiska, ekonomiska och sociala faktorer. Aktuell viltinformation och användning av den ger utmärkta möjligheter till detta och de har varit föremål för stark utveckling inom viltförvaltningen under de senaste åren.

Åtgärd:

Beträffande förvaltningen av björnstammen uppdelas Finland i två storområden för stamförvaltning, nämligen renskötseområdet och övriga Finland.

3.1. De regionala stamförvaltningsområdenas åtgärder

Renskötseområdet

Rennäringen är en viktig näring i renskötseområdet och största delen av kostnaderna för ersättning av skador som orsakats av björnar riktas till rennäringen. Bedömningen av björnstammen i renskötseområdet är förenat med fler osäkerhetsfaktorer än i de övriga delarna av landet och därför följer man upp vid dimensionering av jakten i renskötseområdet hur de av björnar orsakade skadorna utvecklas. I fortsättningen

ska osäkerheten i anslutning till bedömningen av björnstammen i renskötseområdet minskas genom att inrikta åtgärder för utredning av antalet björnar i enlighet med punkt 9.4.

I renskötseområdet sker björnjakten till största delen enligt de kvoter som Jord- och skogsbruksministeriet fastställer för det östra och det västra renskötseområdet. Endast enskilda björnar har fällts med stöd av skaderelaterade dispenser.

Utgående från observationer av björnar och var renskador som orsakas av björnar inträffar förekommer björnstammen mer i de östra delarna av renskötseområdet. Björnobservationer görs och renar som dödas av björnar påträffas idag även mer än vanligt i området Muonio-Kittilä i västra Lappland vilket betyder att kontakterna mellan den skandinaviska och den finsk-ryska björnstammen ser ut att utvecklas i en gynnsam riktning. Björnar som fällts med stöd av kvotfångst förekommer främst i områden där björnar orsakar mycket renskador. Det är även i fortsättningen motiverat att ordna fångsten i renskötseområdet med stöd av en östra och en västra kvot i syfte att bevara möjligheten att balansera upp skillnaderna i björnstammens täthet mellan de östra och västra delarna av renskötseområdet. Uppdelningen i kvotområden gör det även möjligt att inrikta fångsten till områden i hela renskötseområdet där björnar orsakar skador. En regionalt graderad fångst gör det även möjligt för björnar att röra sig mellan den skandinaviska och den rysk-finska björnstammen.

Om indelningen i kvotområden i renskötseområdet föreskrivs i statsrådets förordning om dispens enligt jaktlagen (452/2013). Det östra renskötseområdet omfattar Utsjoki, Enare, Sodankylä, Pelkosenniemi, Savukoski, Salla, Kuusamo och Suomussalmi och det västra renskötseområdet omfattar de övriga kommuner i renskötseområdet. Det skulle vara mer ändamålsenligt att fastställa kvotområdena årligen i samband med att Jord- och skogsbruksministeriet utfärdar en förordning om björnjakt som tillåts med stöd av dispens eller en regional kvot. Detta förfarande skulle möjliggöra en mer flexibel och snabbare möjlighet att reagera, om det uppstår ett behov att ändra på den nuvarande indelningen av kvotområden.

Bedömningen av björnstammen i renskötseområdet är förenad med fler osäkerhetsfaktorer än i de övriga delarna av landet och därför är det inte ändamålsenligt att fastställa ett bestämt antal individer som mål för björnstammen.

Åtgärder:

När beslut om stamförvaltningen fattas ska renskötseområdet även i fortsättningen betraktas som ett östra och ett västra renskötseområde.

Indelningen av renskötseområdet i kvotområden föreskrivs årligen i Jord- och skogsbruksministeriets förordning om jakt på brunbjörn som sker med stöd av dispens och en regional kvot i syfte att vid behov kunna ändra på indelningen i kvotområden mer flexibelt.

Vid dimensionering av jakten i renskötseområdet följer man upp hur de av björn orsakade skadorna utvecklas eftersom bedömningen av björnstammen i renskötseområdet är förenad med flera osäkerhetsfaktorer än i de övriga delarna av landet.

Övriga Finland

Östra Finland och de västra delarna av Mellersta Finland samt Mellersta Österbotten och Södra Österbotten är idag de viktigaste förekomstområdena för björnstammen. Björntätheterna är högst i närheten av östgränsen samt i Norra och Södra Karelen.

Det är ännu möjligt att öka antalet björnar på omfattande områden i Finland. Exempelvis de västra delarna av Kajanaland, Norra Savolax och området i Norra Österbotten som ligger utanför renskötseområdet bildar ett

dylikt brett och enhetligt område där det finns för björnar lämpliga livsmiljöer i vilka det inte förekommer mänsklig verksamhet. Områden av denna typ förekommer även på annat håll i Finland.

Särskilt i södra och västra Finland utgör det mindre antalet livsmiljöer som är väl lämpade för björnar, högre befolkningstäthet och näringsverksamhet en begränsning för stammens tillväxt och utveckling.

I 4 § 3 mom. i statsrådets förordning om dispens enligt jaktlagen (452/2013) föreskrivs att dispens enligt 41 a § 3 mom. i jaktlagen får endast beviljas för jakt i områden där stammen av arten i fråga är stark. Av denna orsak är skador och problem som orsakas av björnar av sekundär betydelse i beslutsprövningen av dispenser enligt 41 a § 3 mom. i jaktlagen. Det skulle vara mer ändamålsenligt att i beslutsprövningen av stamvårdande dispenser lägga större vikt på skador och problem som björnar orsakar. Olika intressegrupper gav brett understöd till en ändring av förfarandet. Även medborgarna förväntar sig att bosättningsstätheten och näringsstrukturen i området ska beaktas i regleringen av björnstammen. De upplever vidare att inställningen till egentlig jakt på björn inte är lika omfattande positiv som till reglering av björnstammen. Den positiva inställningen hänför sig i första hand till en minskning av skador och till att genom jakt bevara björnarna som människoskygga.

Det är inte ändamålsenligt att fastställa ett bestämt antal individer som mål för björnstammen, eftersom syftet med förvaltning av björnstammen är att hitta balans i den helhet av ekologiska, ekonomiska och sociala faktorer som bestämmer storleken på stammen.

Åtgärder:

I områden där stammen är tät är det möjligt att gallra stammen från den nuvarande tätheten.

I områden där det förekommer stora områden som är lämpliga för björnar, men det nuvarande antalet björnar är relativt litet, tillåts antalet björnar växa behärskat så att skadorna och problemen som björnar orsakar förblir måttliga.

I områden där mängden livsmiljöer som lämpar sig väl för björnar redan är begränsad, ska man framskrida försiktigt med utvecklingen av björnstammen eftersom det särskilt i områden av denna typ föreligger en risk för att de skador och problem som björnar orsakar ökar kraftigt jämfört med nuläget.

Grunderna för beviljande av dispenser enligt 41 a § 3 mom. i jaktlagen ska ändras så att man i inriktandet av dispenser kan bättre beakta även skador och problem som orsakats av björnar.

4 Uppföljning av björnstammen

Observationer om björnkullar som görs frivilligt av rovdjurskontaktpersonerna spelar en mycket viktig roll i uppföljningen av björnstammen. Utmaningen i fråga om metoden är de regionala och årliga variationerna i uppföljningsaktiviteten medan dess största fördel är att den är förmånlig.

Uppföljning av björnstammen genom genetiska metoder blir vanligare i hela världen. Till exempel våra grannländer Sverige och Norge tillämpar uppföljning av björnstammen som utgår från genetiska metoder.

I Finland har genetiska metoder inte tillämpats i stor utsträckning inom uppföljningen av björnstammen. Metoden har dock prövats några gånger vilket innebär att det finns erfarenheter av den.

Användningen av genetiska metoder i uppföljningen av björnstammen är även förenad med utmaningar. Verksamheten ger upphov till kostnader och därför är det inte i Finlands förhållanden realistiskt att

uppföljningen av björnstammen enbart grundar sig på genetiska metoder. Kostnaderna för metoden ligger dock för nuvarande på en sådan nivå att det särskilt i Norra Finland finns orsak att ta den i bruk parallellt med metoden som grundar sig på observationer. Till exempel en analys av 500 prover skulle med nuvarande priser kosta cirka 45 000 euro. Detta skulle täcka ett område där det bor omkring 150 björnar. För att informationen som erhålls genom genetiska metoder ska vara till så stor nytta som möjligt bör den observationsbaserade metoden fås i bästa möjliga tillstånd med beaktande av förhållandena i området för att metoderna ska vara så jämförbara som möjligt. I Norra Finland förekommer det betydligt färre rovdjurskontaktpersoner än i de övriga delarna av landet (bild 4). På grund av den relativt låga bebyggelsetätheten i området är det svårt att bilda ett lika täckande nätverk av rovdjurskontaktpersoner som i övriga Finland. Det är dock möjligt att göra nätverket betydligt bättre även i Norra Finland.

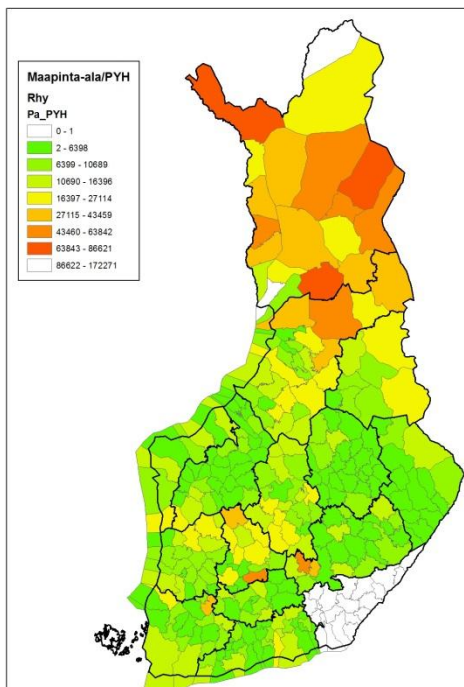

Bild 4. Antalet användare av Tassu-systemet i proportion till viltvårdsföreningarnas areal (läget 9.5.2016).

Nätverket av rovdjurskontaktpersoner har utvecklats systematiskt utifrån åtgärderna enligt förvaltningsplanen för vargstammen i Finland. Det är dock nödvändigt att fortsätta med arbetet och därför är det skäl att i Norra Finland pröva ett arrangemang enligt vilket man lokalt påtar sig mer ansvar inom utveckling och administration av nätverket och inom uppföljning av observationsaktiviteten eftersom Finlands viltcentral har begränsade resurser. Experimentet skulle genomföras i samarbete med viltvårdsföreningarna.

Växlingarna i observationsaktiviteten har ibland gett upphov till starka förändringar i stambedomningen från ett år till ett annat. Av den orsaken bör ett alternativ prövas där en stambedomning som uppgjorts enligt nuvarande metoder används parallellt med en stambedomning som gjorts med glidande medelvärden. Om erfarenheterna av en stambedomning som görs med glidande medelvärden är uppmuntrande, är det skäl att övergå till den.

Avvikande från det övriga landet tillämpar Finlands viltcentrals område i sydöstra Finland ett eget system för att registrera observationer av stora rovdjur. Det är viktigt att även harmonisera systemen för informationsinsamling eftersom Finlands viltcentral i fortsättningen ska sörja för insamling av

viltinformation på landsomfattande nivå och för insamlingsystemen, och därför är det inte ändamålsenligt att upprätthålla överlappande system. Genom en harmoniserad datainsamlingsmetod tryggas en bra kvalitet på och tillgång till viltinformation.

Åtgärder:

Finlands viltcentral anordnar för alla nya rovdjurskontaktpersoner utbildning i hur man gör observationer och registrerar dem.

I Norra Finland ska göras ett experiment med utveckling av rovdjursnätverket så att erfarna rovdjurskontaktpersoner som utbildats av Finlands viltcentral påtar sig ansvaret för utbildning i att göra observationer och anteckningar för nya rovdjurskontaktpersoner och för uppföljning av observationsaktiviteten i sitt område.

Fortbildning och utvecklingstillfällen för rovdjurskontaktpersoner anordnas i enlighet med åtgärden som antecknats i förvaltningsplanen för Finlands vargstam.

Tillståndet för nätverket av rovdjurskontaktpersoner uppföljs regelbundet och det är föremål för utveckling. Åtgärder ska riktas särskilt till Norra Finland.

Genetisk stamuppföljning tillämpas som stöd för observationsbaserad stamuppföljning.

Till den årliga stambedomningen produceras vidare en stambedomning som gjorts med glidande medelvärden.

I fortsättningen ska information om observationer av stora rovdjur insamlas genom systemet Oma riista som administreras av Finlands viltcentral (eller ett motsvarande system).

5 Skador och förebyggande av dem

5.1. Förebyggande av skador orsakade av björnar

Skador som orsakas av björnar hänför sig i första hand till rennäringen, men björnar orsakar även betydande skador på biodlingar. Skador på husdjur som orsakas av björnar hänför sig till största delen till får och i viss utsträckning till kor och hästar. Björnar söndrar även en viss mängd foderbalar.

Det är Finlands viltcentrals lagstadgade uppgift att främja förebyggandet av skador orsakade av vilt. Skador som orsakas av björnar har i första hand förebyggts med hjälp av elstängsel, eftersom stängsel har visat sig vara effektiva skyddsmedel när de installeras rätt och underhålls regelbundet. Många andra skyddsåtgärder har vid försöksverksamhet visat sig vara lämpade endast för temporärt skydd, främst i akuta skadesituationer. I fråga om renar som betar fritt är det nästan omöjligt att förebygga skador.

Förmedlingen av elstängsel som används för att förebygga skador på bin som orsakas av björnar är ändamålsenlig i det nuvarande förfarandet. Biodlarna kan beställa av dem direkt från företag som erbjuder stängselpaket. Beträffande elstängsel som är avsedda för att skydda betesdjur har den så kallade principen om kostnadsmotsvarighet tillämpats redan länge. Detta innebär att Finlands viltcentral överväger skilt i respektive fall de kostnader som skyddande av ett mål orsakar staten jämfört med värdet på förmånen som skyddas. Eftersom genomförandet av åtgärder för att skydda betesdjur kräver även planering i alla objekt, är det nuvarande förfarandet ändamålsenligt.

Arbetsinsatsen vid Finlands viltcentral för att främja förebyggandet av skador som orsakas av vilt bör ökas. På nuvarande verksamhetsnivå är det möjligt att sköta förmedlingen av material för förebyggande av björnskadorna och planera användningen av materialen. Resurserna räcker även till för en viss mängd experiment- och utbildningsverksamhet, övervakning, rådgivning och kommunikation. I fortsättningen bör verksamheten för förebyggande av skador inriktas mer exakt till potentiella skadeområden till exempel med hjälp av riskanalyser, som viltförvaltningens mer avancerade datasystem ger bättre möjligheter till än tidigare. Utvecklingen av metoder för förebyggande av viltskadorna kräver mer samarbete mellan de skadelidande, forskningsinstituterna och universiteterna. Det gäller även att satsa mer på utbildningsverksamhet, rådgivning och information.

Under beredningen av förvaltningsplanen kom det starkt fram att grunderna för beviljande av skaderelaterade dispenser upplevs som orättvisa. Det inträffar till exempel skador på bin i viss utsträckning även på biodlingar som har skyddats med elstängsel på ett ändamålsenligt sätt. Till de viktigaste punkterna i beslutsprövningen gällande skaderelaterad dispens är att finna en annan tillfredsställande lösning i stället för beviljandet av dispens. På en allmän nivå kan det konstateras att i en situation där en björnindivid har lärt sig att passera skyddsmedlen, föreligger det inte något hinder för beviljandet av dispens, om det kan förväntas att den skadegörande individen i framtiden kommer att ge upphov till särskilt betydande skador. Däremot i en situation då skador uppstår på oskyddade biodlingar är en övrig tillfredsställande lösning i regel att skydda biodlingarna. Finlands viltcentral gör dock en situationsspecifik bedömning av varje ansökan om dispens och därför är det inte möjligt att dra upp allmänna riktlinjer för beslutsfattandet.

I beredningen av förvaltningsplanen framkom det att skaderelaterade dispenser bör beviljas snabbare och enklare än i nuläget och att villkoren som ställs i dispensen bör göras vidare. Det bör dock observeras att undantag från åretrunt fredningen av björn ska följa kraven enligt naturdirektivet. Avgöranden av förvaltningsdomstolarna drar även upp riktlinjerna för dispensprövning. Dyliga avgöranden beträffande dispenser enligt 41 a § i jaktlagen har gjorts i stor omfattning. Enligt 90 § i jaktlagen har i ärenden som gäller dispens enligt 41 § även mottagaren av dispens och en sådan registrerad lokal eller regional sammanslutning besvärsmått vars syfte är att skydda naturen eller miljön. På grund av detta har den som mottar ett avvisande beslut om dispens möjlighet att överklaga beslutet, om mottagaren av beslut exempelvis upplever att Finlands viltcentralens dispensprövning har stridit mot lagen. Vidare ska Finlands viltcentral enligt 31 § 1 mom. i förvaltningslagen se till att ett ärende utreds tillräckligt och på behörigt sätt. Myndigheten ska i detta syfte skaffa den information och den utredning som behövs för att ärendet ska kunna avgöras. Således ska Finlands viltcentral utreda och bevisa att förutsättningarna för en dispens uppfylls. De förväntade behandlingstiderna för tillståndsansökningar är offentligt framlagda på Finlands viltcentralens webbplats. Den förväntade behandlingstiden av dispenser för däggdjursvilt enligt naturdirektivet, dvs. s.k. skaderelaterade dispenser är 1 månad. I behandlingstiderna har beaktats att sökanden i fråga om utredningsbegäran och de som ger utlåtandet i fråga om begäran om utlåtande ska reserveras en skälig tid som i allmänhet är minst två veckor. Om Finlands viltcentral mottar utredningarna och utlåtandena snabbare än begäran, blir det även möjligt att behandla ansökan snabbare. I bästa fall har ansökningar om dispens för skadesituationer behandlats inom 1–3 dagar.

I beslutsprövningen av stamvårdande dispenser bör man ännu aktivare kunna beakta de skador som björnar orsakar (se regional förvaltning av björnstammen). Det är dock skäl att observera att skador som orsakas av björnar uppstår i första hand på våren och hösten. Då man granskar viltskaderegistret kan man se att under de fyra senaste åren har exempelvis 16–28 procent av skadorna på bin under hela året uppstått efter att fångsttiden har inletts (efter 20.8). I en situation där skador uppstår i ett område där det finns möjlighet att använda stamvårdande dispenser, är det bra om dispensmottagaren styr jakten till ett dylikt område. Fångst överhuvudtaget i ett område där björnar orsakat mycket skador kan eventuellt minska uppkomsten av skador. Det är visserligen svårt att inrikta fångsten exakt på rätt individ om jakten inte inleds direkt från skadeobjektet. Det bör vidare beaktas att syftet med stamvårdande jakt inte kan vara enbart skadeaspekterna eftersom det i så fall finns en risk för att de övriga målsättningarna som uppställts för jakten inte uppnås.

Skador på bin

Det finns biodlingar i varje landskap i Finland. Jämfört med de övriga delarna av landet är antalet biodlingar mindre i Norra Finland i Lappland, Kajanaland och Koillismaa. Biodlingar finns tätast i området som utgörs av Birkaland, Egentliga Tavastland, Nyland, Egentliga Finland och Satakunta. I stora delar av detta område finns det biodlingar i minst 1–2 rutor vars storlek är 5 km x 5 km. Som störst är antalet biodlingar till och med 6–11 per ruta (bild 5).

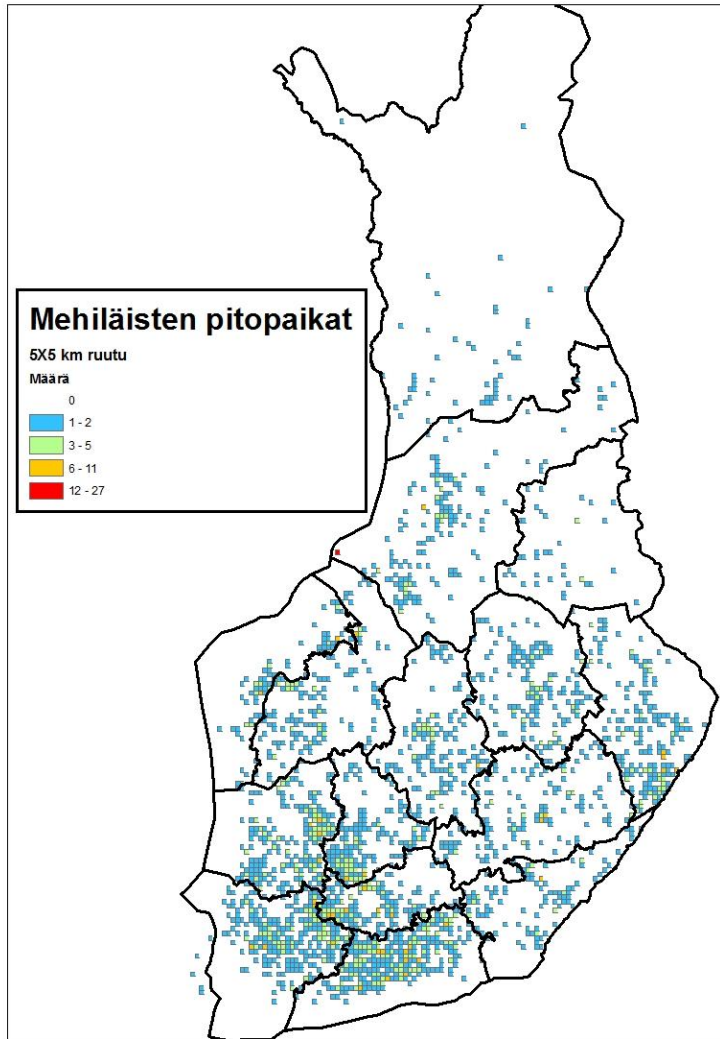

Bild 5. Antalet biodlingar i rutor 5x5 km i Finland (enligt Livsmedelssäkerhetsverkets register över biodlingar, läget 5.4.2016).

Med undantag av Norra Finland finns det inte egentligen områden där risken för skador på bin orsakade av björnar är liten. Av denna orsak finns det orsak att fortsätta med att skydda biodlingar med elstängsel eftersom metoden fungerar väl och är kostnadseffektiv. Vidare bör byggandet av stängsel i fortsättningen styras med hjälp av information och rådgivning till områden som enligt riskanalyser är de mest potentiella skadeområdena. En analys av denna typ har inte egentligen gjorts tidigare.

Skador på husdjur och renar

Elstängsel som är avsedda att skydda betesdjur behöver på grund av de höga kostnaderna installeras endast sällan endast med tanke på skador som orsakas av björnar. Av husdjuren är särskilt skador på får som orsakas av stora rovdjur höga jämfört med övriga husdjur. Alla stora rovdjur gör skador som riktar sig till får. I syfte att inrikta förebyggande åtgärder så väl som möjligt till potentiella riskområden, bör en riskanalys

som omfattar alla stora rovdjur göras i fortsättningen. Av de stora rovdjurens orsakar dock varg och björn betydligt mer skador på husdjur än lodjur och järv.

Skador på renar som orsakas av björnar hänför sig särskilt till renkalvar. Man har försökt förebygga skador genom kalvning i hägn som tillämpas i viss utsträckning runtom i renskötselområdet. Kalvning i hägn löser inte heller problemet med björnars jakt på kalvar, eftersom det har hänt att björnar har fångat renkalvar genast utanför hägnet när renarna har släppts ut från det. Det förekommer även fall där björnen har tagit sig in i hägnaden och dödat både renkor som snart ska kalva och nyfödda kalvar.

Man har inte hittat några särskilt välfungerande metoder för förebyggande av skador på renar. Det huvudsakliga medlet för att minska renskador som orsakas av björn är reglering av björnstammen genom jakt och skadebaserad fångst av björnindivider som upprepade gånger orsakar betydande skador på renar. Om fungerande förebyggande metoder hittas ska de tas i bruk eftersom björnar orsakar omfattande skador på renar.

Under uppdateringen av förvaltningsplanen och även tidigare har förslag och ställningstaganden gjorts om att tillåta vårjakt på björn. Det finns dock inget behov för detta eftersom de björnar som fälls med stöd av kvotjakten på hösten inriktas väl på de områden där det även förekommer skador på renar som orsakats av björnar. Man bör även ta i beaktande att björnjakten i renskötselområdet är redan friare än i de övriga delarna av landet.

Foderbalar

Björnar river plasthöljerna som skyddar balarna och stackarna varvid fodret förstörs. Det finns en stor mängd foderbalar och -stackar och många däggdjur och fåglar söndrar av dem. Det är inte särskilt ändamålsenligt att skydda dem med elstängsel eftersom dessa inte skyddar mot mindre däggdjur och fåglar. Det bästa sättet att förhindra skador på foderbalar som orsakas av björnar är att lagra balarna i lager, gårdscentret och intill vägarna.

Åtgärder:

Inom förebyggande av björnskador fortsätter man att iaktta principen om kostnadsmotsvarighet. Om värdet på objektet som skyddas är mindre än värdet på stödet som används för att skydda det, är det inte motiverat att skydda objektet med offentliga medel.

Man ska sörja för att det finns tillräckligt med skyddsmaterial för förebyggande av skador orsakade av björnar.

Inriktning av skyddsåtgärderna till de mest potentiella riskområdena ska utvecklas.

Finlands viltcentral ökar arbetsinsatsen för främjande av förebyggandet av skador orsakade av björnar.

5.2. Handräckning i frågor som gäller storvilt (srva)

En särskild styrka i organiseringen av verksamheten med handräckning i frågor som gäller storvilt är att polisen runtom i Finland har möjlighet att begära handräckning av personer som är utbildade för uppgiften. Uppgifter som hänför sig till björnar är krävande, eftersom de sker till största delen under barmarksperioden när björnarna kan vara farliga. Uppgifterna kräver alltid många specialkunskaper och -utrustning av utförarna och även speciellt väl lämpade hundar. Uppgifterna kan pågå länge och kräva en stor mängd personal. På grund av detta bör organiseringen av verksamheten med handräckning i frågor som gäller

stovilt granskas särskilt i fråga om björnen på ett sådant sätt att de regionala särdragen beaktas mer än för närvarande.

I Finlands viltcentrals region Södra Savolax pågår ett experiment i vilket problemsituationer som gäller björnar sköts på ett sådant sätt att utvalda personer och hundar arbetar inom ett större område än enbart en viltvårdsförenings område. I några andra områden har man också övergått till ett liknande handlingsätt beträffande björnar. Avsikten är att fortsätta experimentet i Södra Savolax i syfte att erhålla tillräckligt med erfarenheter av att sköta problemsituationer. I detta skede av experimentet har man redan observerat många saker som behöver utvecklas och som hänför sig till organisation, kommunikation och ledning.

I fortsättningen sker rapporteringen av situationer med handräckning händelser som gäller stovilt (Srva) i tjänsten Oma riista, vilket ger bättre möjligheter att få en helhetsuppfattning av Srva-verksamheten. Verksamheten med handräckning i frågor som gäller stovilt och organiseringen av den kan genom detta utvecklas så att den är så ändamålsenlig som möjligt i olika regioner. Antalet uppgifter med handräckning i frågor som gäller stovilt som utförts gällande björnar har inte egentligen använts i planeringen av dispenskvoter för och beskattning av björn, eftersom exakta uppgifter saknas. Tjänsten Oma riista gör det dock möjligt att använda dem som en delfaktor i fortsättningen.

Åtgärder:

Verksamhet med handräckning i frågor som gäller stovilt som hänför sig till björnar ska utvecklas i samarbete med polisen, Finlands viltcentral och viltvårdsföreningarna.

Antalet Srva-uppgifter som hänför sig till björnar ska användas som en faktor vid planering av dispenskvoter för och beskattningen av björn.

5.3. Ersättande av skador

Om ersättning av skador orsakade av vilt föreskrivs i viltskadelagen. I lagen föreskrivs om ersättningsgrunderna och förfarandena som ska tillämpas när medel beviljas ur anslag som ingår i statsbudgeten för ersättning av skador som orsakats av vilt och för förebyggande av skador. Genom statsrådets förordning har utfärdats närmare bestämmelser om grunderna för betalning av ersättningar och förfaranden som ska iaktas i samband med beviljande samt om återkrävande av ersättningar som betalats på omotiverade grunder.

Under uppdateringen av förvaltningsplanen och redan tidigare har det framkommit många olika slag av kritik mot ersättningssystemet. Till exempel ersättningsnivåerna för ekonomiska skador som orsakats av björnar anses vara otillräckliga och man vill att utbetalningen av ersättningarna ska ske snabbare. I arbetet för förebyggande av skador orsakade av björnar bör utöver stängseltillbehören även ersättas arbete för att sätta upp och underhålla stängsel.

Ersättande av skador orsakade av vilt ur statens medel är en invecklad fråga. Enligt medborgarenkäten som gjordes under arbetet med uppdatering av förvaltningsplanen ansåg endast 5 procent av dem som svarade att skador som orsakats av björnar inte ska ersättas på något sätt till någon. Väldigt höga ersättningsnivåer kan å andra sidan medverka till att motivationen för att förebygga skador som orsakas av björnar minskar. När ersättningsnivåerna för ekonomiska skador som orsakats av björnar är mycket låga, är det å andra sidan möjligt att det upplevs vara orättvist, om skador som orsakats av björnar till största delen måste betalas av den skadelidande. För en enskild skadelidande kan skador som orsakats av en björn vara ekonomiskt stora.

Det gäller även att komma ihåg att ersättande av skador som orsakats av vilt ur statens medel i sista hand är ett politiskt beslut. Revideringen av viltskadelagen kommer till beredning inom kort och därför är det i sammanhanget skäl att i detalj granska ersättningssystemet.

Åtgärd:

I samband med reformen av ersättningssystemet enligt viltskadelagen ska i dimensioneringen av ersättningsnivåerna beaktas att motivationen att göra förebyggande arbete hos den skadelidande bevaras och att attityden gentemot björnen förblir positiv.

6. Jakt och övervakning av björn

6.1. Utveckling av regleringen av jakt

Björnjakten utgår allmänt från principen för hållbar användning. Jakten regleras genom att ta i beaktande storleken på och utvecklingen av björnstammen. Naturresursinstitutet producerar möjligast aktuell information om björnstammen som grund för beslut om reglering av jakten.

Utöver björnstammens tillstånd och utveckling är även de skador och problem som björnar orsakar av central betydelse i fastställande av målsättningarna för förvaltning av björnstammen, planering av beskattning av björnstammen, styrning och genomförande av jakt samt för en utvärdering av hur framgångsrik regleringen av björnstammen har varit. I det nuvarande regleringssystemet beaktas skador och problem som björnar orsakar i den av Jord- och skogsbruksministeriet årligen utfärdade förordningen som föreskriver de största tillåtna fångstmängderna för björnjakt. Problemet är dock att Finlands viltcentral på grund av lagstiftningsmässiga hinder inte egentligen kan inrikta dispenser enligt 41 a § 3 mom. i jaktlagen till områden där björnar orsakar skador och problem.

Mottagarna av dispens och björnjägarna har en viktig roll i styrningen och genomförandet av jakt i syfte att minska skador och problem som orsakas av björnar. Jakten på björn är även förenad med fenomen som man måste försöka bli kvitt.

Som grund för beslut om reglering av jakten på björn är det nödvändigt att bättre få fram aspekterna från den lokala och regionala nivån genom att utveckla viltrådens samarbete med intressegrupperna. Bedömningen av hur regleringen av björnstammen har lyckats behöver bli bättre i framtiden.

I denna förvaltningsplan framförs senare många åtgärder för utveckling av nämnda frågor till följd av vilka kraven på beskattningsplanering och dispensprövning inom reglering av jakt ökar. Detta beror på att antalet faktorer som behöver tas i beaktande ökar. Det bästa sättet att svara på den höjda kravnivån är med hjälp av elektroniska viltinformationssystem. I fortsättningen är det viktigt att kunna använda aktuell viltinformation på ett bättre sätt så att man genom att kombinera olika uppgifter får en mer övergripande helhetsbild. De elektroniska viltinformationssystemen utvecklas hela tiden. Till exempel tjänsten Oma riista ska utvidgas under 2017 så att den omfattar även rapportering av uppdrag som utförts som handräckning till polisen i fall med storvilt (SRVA). I fråga om björnen är exempelvis exakta uppgifter om antalet björnar som fördrivits i olika områden ett utmärkt tillägg till den nuvarande informationen.

Till de ökade kraven på beskattningsplanering och dispensprövning bidrar även det faktum att man på olika håll i Finland är tvungen att beakta faktorer som inverkar på stamförvaltningen med olika betoningar i enlighet med åtgärderna i de regionala stamförvaltningsområdenas som presenteras i punkt 9.3.

Om tidsschemat för beskattningsplanering bör avtalas mer noggrant mellan Naturresursinstitutet, Jord- och skogsbruksministeriet och Finlands viltcentral. Det nuvarande problemet är att Finlands viltcentral kan ha mycket lite tid på sig att göra dispensbesluten efter att Jord- och skogsbruksministeriet utfärdat sin årliga förordning om jakt på björn. Ett tydligt tidsschema skulle också bidra till att förbättra organiseringen av intressegrupparbetet som viltråden utför.

Åtgärder:

Utnyttjandet av elektronisk viltinformation ska effektiviseras i planeringen av beskattning av björn och i dispensprövningen.

Naturresursinstitutet, Jord- och skogsbruksministeriet och Finlands viltcentral ska planera tidsschemat för framskridandet av beskattningen av björn ännu bättre.

6.2. Övervakning av jakt

Jaktbrotten gällande björn har i de flesta fall inträffat i samband med laglig fångst. Användning av lockbeten som har samband med föda förekommer regelbundet i samband med fångst. Även under ett år gamla ungar som är fredade och honor som sådana ungar följer, fälls ibland. Skjutandet av under ett år gamla ungar och honor med ungar torde dock snarare bero på att jägaren inte har varit tillräcklig uppmärksam i skjutsituationen än att gärningen gjorts medvetet.

Enskilda fall av olagligt dödande av björnar avslöjas. Risken att bli fast är visserligen liten vilket betyder att det i praktiken kan förekomma mer olagligt dödande. Olagligt dödande är dock inte av samma betydelse med tanke på förvaltning av björnstammen som det har varit beträffande vargen.

Försök att förebygga användningen av lockbeten som har samband med föda har gjorts genom att skärpa straffen. I den delvisa revideringen av jaktlagen som pågår ingår ett förslag som riksdagen ska fatta beslut om gällande strängare reglering av användningen av lockbeten som har samband med föda.

En anmälan om en björn som fällts med stöd av dispens ska göras till Finlands viltcentral och polisen den första vardagen efter att björnen har fångats. Det är till exempel möjligt att anmäla på måndagen en björn som fällts på lördagen. Björnar som fällts i samband med kvotjakt i renskötselområdet ska anmälas omedelbart till Finlands viltcentral. Myndigheterna som svarar för övervakning av jakten ska vid behov kunna snabbt nå platsen där en björn har fällts. Av denna orsak bör statsrådets förordning om dispens enligt jaktlagen (452/2013) ändras så att skyldigheten att omedelbart anmäla fångsten även ska omfatta björnar som fällts med stöd av dispens. Finlands viltcentral har i dispenserna dessutom ställt ett villkor om att dispensmottagaren ska anmäla fångsten även till jakt- och fiskeövervakaren i regionen. Statsrådets förordning bör preciseras såväl beträffande kvotfångst i renskötselområdet som beträffande jakt med dispens på ett sådant sätt att fångsten bör utöver Finlands viltcentral även anmälas till myndigheterna som svarar för övervakningen av jakt.

Utredningen av brott mot stora rovdjur kräver ofta mycket resurser och god yrkesskicklighet. Påföljderna som föreskrivs för brott riktade mot stora rovdjur är stränga vilket betyder att det anses vara viktigt i vårt samhälle att utrota brott som riktar sig mot stora rovdjur. Av denna orsak är det viktigt att säkerställa tillräckliga resurser för myndigheterna som svarar för övervakning av jakten. Den offentliga ekonomins finansieringsförmåga blir visserligen mindre vilket kan leda till att resurserna snarare blir svagare. Av denna orsak skulle man genom att utvidga befogenheterna för Forststyrelsens jakt- och fiskeövervakare så att de

även omfattar enskild mark kunna utnyttja yrkesskickliga personers resurser så effektivt som möjligt utan en betydande ökning av kostnaderna.

En övergripande granskning av befogenheterna för myndigheterna som övervakar jakt bör göras även i övrigt. Idag har exempelvis jakt- och fiskeövervakarna inte rätt att i annat än enskilda uppdrag stanna ett fordon för att kontrollera dokument som är nödvändiga för jakt och jaktutrustningen.

Det är viltvårdsföreningens lagstadgade offentliga förvaltningsuppgift att genomföra övervakning av jakt. Viltvårdsföreningens jaktövervakare har i uppgift att följa upp jaktens och viltvårdens lagenlighet i sitt verksamhetsområde och vid behov anmäla sina observationer till myndigheterna som övervakar efterföljandet av jaktlagen, Finlands viltcentral, innehavarna av jakträtt och ägarna av jakträtt, och att i detta syfte bistå polisen och övriga myndigheter. Detta innebär i praktiken förebyggande av förseelser, vilket sker i samband med övervakningstillfällen bl.a. genom upplysning och handledning till jägarna och genom att bearbeta åsikterna och attityderna så att de gynnar rejäl jakt. Viltvårdsföreningarnas jaktövervakare kan även själva inom ramen för sina befogenheter ingripa i förseelser som observerats. Problemet är att det i det nuvarande statsunderstödet som beviljas viltvårdsföreningar inte tydligt anvisas några medel för utförandet av övervakning och den jaktövervakning som utförs av viltvårdsföreningarna har inte heller som prestation utgjort en särskild grund vid fastställande av statsunderstöd till viltvårdsförening.

I förvaltningsplanen för Finlands vargstam har antecknats många åtgärder för att förebygga olagligheter. En av åtgärderna är att utse polisens viltkontaktpersoner till de polisstationer inom vars område det finns ett vargrevir. Viltkontaktpersonerna spelar en betydande roll såväl med övriga myndigheter som med de lokala invånarna, och därför bör ett tillräckligt antal viltkontaktpersoner utses till polisstationerna även i övrigt och inte bara i sådana fall då det ligger ett vargrevir inom polisstationens område.

Åtgärder:

Befogenheterna för Forststyrelsens jakt- och fiskeriövervakare utvidgas så att jakt kan övervakas oberoende av markägoförhållandena.

I projektet för utveckling av viltvårdsföreningarnas verksamhet och grunderna för beviljande av statsunderstöd beaktas viltvårdsföreningarnas anordnande av jaktövervakning.

Polisen utser ett heltäckande nätverk av viltkontaktpersoner i hela landet.

Lagar och förordningar gällande skyldigheten att anmäla fångst ska preciseras.

6.3. Utveckling av fångstens selektivitet och etisk jakt

Finlands viltcentral och viltvårdsföreningarna har redan under en lång tid ordnat utbildning som riktas till jaktledare för jakt på hjortdjur och särskilt älg. Utbildning har ordnats såväl vid närutbildningstillfällen som jaktvårdsföreningarna sammankallat som genom att utarbeta olika slags handböcker, affischserier och modellanvisningar. Utbildningsmaterial har tagits fram bland annat om ledning av jakt, stamförvaltningssystemet, älgens biologi, identifiering av åldern på en älg och om selektiv älgbeskattning.

Motsvarande utbildning för björnjägare har däremot ordnats mycket sällan och den har i regel omfattat jakt på björn i praktiken, det vill säga att erfarna björnjägare som fungerar som utbildare har delat med sig av sina färdigheter och kunskaper till deltagarna.

Problemen i samband med dagens björnjakt har stora likheter med ämnesområdena i utbildningen som riktas till älgjägare. Jägarna bör få mer utbildning i att identifiera fredade björningar som är under ett år gamla. Genom allmän upplysning om laglighet kan jägarna göras mer medvetna om de många olika lagrummen som reglerar jakten på björn. I rådgivningen bör även betonas hur viktigt det är för förebyggande av jaktbrott genom samarbete mellan myndigheterna som svarar för övervakning av jakten och jägarna. Till exempel i utbildningstillfällen som riktas till älgjaktledare deltar ofta representanter för polisen, gränsbevakningen eller Forststyrelsens jakt- och fiskeövervakare.

Det är viktigt med tanke på förvaltningen av björnstammen att fångsten riktas i så stor utsträckning som möjligt till björnar som orsakar problem. Till dessa hör exempelvis individer som kommer nära bebyggelse och som inte är rädda för människor samt som orsakar ekonomiska skador. Det kan konstateras att inriktningen av fångsten inte förverkligas i många områden. Stamvårdande dispenser utnyttjas snabbt, ibland redan inom några dagar. En förbättring av fångstens selektivitet gäller särskilt Östra Finland. En svårighet för ändring av fångstarrangemangen är att björnjakt på grund av långa traditioner är populärt bland de lokala jägarna i Östra Finland och i en del områden har kommuninvånare rätt att i sin hemkommun jaga på områden som ägs av staten. På grund av omfattande statens marker deltar jägare från runtom i Finland i jakten. I fortsättningen ska fångstens selektivitet förbättras och etisk jakt utvecklas. Dessa målsättningar kan i praktiken uppnås genom rådgivning och administrativa medel.

Kommunikation som riktas till jägarna kan i framtiden förmedlas via kommunikationsfunktioner som ska utvecklas i tjänsten Oma riista. De kan användas exempelvis för att meddela om kvotfångsten av björn framskrider eller om inriktning av fångsten till bestämda områden. Tjänsten erbjuder nya möjligheter till kommunikation i realtid i vilken information kan förmedlas exakt till björnjägarna i ett bestämt område.

I delrevideringen av jaktlagen som pågår som bäst ska riksdagen besluta om ett förslag om att en jaktledare bör utses för jakt på stora rovdjur som sker med stöd av dispenser. För jaktledare för jakt på hjortdjur föreskrivs många uppgifter, rättigheter och skyldigheter. Det är sannolikt att liknande bestämmelser stadgas även för jaktledare för jakt på stora rovdjur, om lagförslaget godkänns. Detta skulle leda till ett omedelbart behov av rådgivning och utbildning.

Det är dock skäl att notera att antalet jägare som deltar i björnjakt är betydligt mindre än antalet jägare som deltar i älgjakt. Av den orsaken ligger fokus inom rådgivning och utbildning såväl på tryckta som elektroniska handböcker och anvisningar. Exempelvis inom jakt på björn når man i samband med det obligatoriska skjutprovet alla personer som ämnar delta i jakt på björn.

Under arbetet med uppdatering av förvaltningsplanen gjordes en enkät till mottagarna av stamvårdande dispenser för björn. De som deltog i enkäten ansåg det vara nödvändigt att utveckla utbildningen av björnjägare från utbildning av fångst i praktiken i en riktning med ämnesområden som till exempel lagstiftning, säkerhet, selektivitet, stamförvaltning och ledning.

Åtgärder:

Närutbildningar och elektroniska distansutbildningar ordnas för björnjägare och olika slags handböcker, anvisningar och utbildningsmaterial utarbetas i syfte att förbättra jaktens selektivitet och att utveckla etisk jakt.

Jaktens selektivitet ska utvecklas med hjälp av rådgivning och vid behov villkor som ställts i dispensbeslutet.

Finlands viltcentral och Forststyrelsen ska inreda en utredning vars syfte är att utveckla organiseringen av jakt på björn i regioner där det finns mycket statsägda marker.

Kommunikationsfunktionerna i tjänsten Oma riista ska utvecklas även med beaktande av björnjägarnas behov.

7. Förvaltning av björnstammen och hjortdjur

Björnar använder hjortdjur som föda och de jagar särskilt kalvar. Med björnarnas nuvarande förekomst och riklighet i Finland, kan björnarnas jakt på älgar och skogsrenar regionalt eller lokalt vara av den storleksklassen att den behöver beaktas i förvaltningen av dessa viltstammar. Förhållandena mellan rovdjur och byte är dock mycket invecklade redan av den orsaken att det i allmänhet förekommer i området både flera jagande stora rovdjursarter och många klövdjursarter som lämpar sig som byte för dem.

Inverkan av stora rovdjur har först under de senaste åren beaktats på bredare bas i förvaltningen av älgstammen. I Naturresursinstitutets modell för bedömning av älgstammen och i bedömningarna som utgår från den beaktas i nuläget även de stora rovdjurens inverkan på älgstammen i respektive älgförvaltningsområde. Man har dock misslyckats i planeringen av älgbeskattningen i flera regioner i närheten av östgränsen eftersom älgstammen ibland har sjunkit till en så låg nivå att det varit nödvändigt att hålla mellanår i jakten på älg eller antalet jaktlicenser för älg har varit mycket litet i områdena. Det gäller att försöka undvika situationer av den här typen. Älgstammen bör även i fortsättningen vara sådan att älgjakt förblir en betydande form av fritidssysselsättning såväl rekreativt, socialt och ekonomiskt betraktat. Om älgstammen är låg kan rovdjur kännas mindre godtagbara. I Sverige finns det exempel på att olagligt dödande av björnar förekommer uttryckligen i sådana områden där björnar har jagat mycket älgkalvar.

Östgränsen och dess närområden avviker från övriga Finland i det hänseendet att de ekologiska inverkningarna av stora rovdjur, exempelvis björn, är sannolikt större än i de övriga delarna av landet. Stammarna av stora rovdjur har utvecklats och blivit stabila och rikliga såväl i närheten av östgränsen som i de stora vildmarkerna på ryska sidan. I Kajanaland, Norra Karelen och i de norra delarna av Norra Österbotten är dessutom utfodring av stora rovdjur med åtel populärt i närheten av östgränsen. De långfristiga ekologiska konsekvenserna av extra utfodring av stora rovdjur är inte kända.

Delbeståndet av skogsren i Kajanaland har stagnerat sedan början av 2000-talet och är nu mindre än hälften jämfört med toppåren och dess utbredningsområde har blivit smalare. Däremot är tillståndet för delbeståndet i Suomenselkä stabilt eller försiktigt växande och beståndet sprider sig sakta norrut till nya sommarbeten längs Suomenselkä (Naturresursinstitutet 2016). Nedgången av beståndet i Kajanaland är idag mer behärskad än under de värsta åren, men beståndet riskerar trots det att försvinna inom några årtionden, om tillbakagången fortsätter i nuvarande takt (Paasivaara 2016). Skogsrenens kalvproduktion har försämrats i takt med att beståndet minskat och andelen vajor med kalvar är nuförtiden betydligt mindre vid flockräkningarna än vid millennieskiftet (Naturresursinstitutet, opublicerat material). Nedgången i kalvproduktionen beror sannolikt inte på skogsrensvajornas dåliga förmåga att bli dräktiga eller kalvningen, eftersom vajor som har försetts med forskningshalsband kalvar normalt i Kajanaland. I genomsnitt 85 procent av vajorna producerar årligen en kalv (Naturresursinstitutet, opublicerat halsbandsmaterial 2004–2016). Under sommaren försvinner kalvarna i regel snabbt utan att lämna några spår och därför är det svårt att fastställa en exakt dödsorsak. Genom uppföljning av kalvar har man fått observationer och hänvisningar om att det är uttryckligen stora rovdjur som orsakar försvinnanden av kalvar. Däremot har man hittills påträffat endast mycket få halsbandsskogsrenars kalvar som har dött av någon sjukdom (Paasivaara 2016). Björnen jagar även vuxna skogsrenar, men björnens andel av vuxna halsbandsskogsrenars dödlighet är avsevärt mindre än vargarnas andel (Paasivaara 2016). Närmare forskning borde göras om stora rovdjurs och speciellt björnars näringsintag i områden med skogsren.

Även skogsrenstammen i ryska Karelen har stagnerat kraftigt under de några senaste decennierna och den löper i likhet med beståndet i Kajanalands risk att försvinna inom några årtionden (Paasivaara 2016). Den största orsaken till att skogsrenstammen i ryska Karelen har stagnerat anses vara olagligt dödande (Panchenko 2010 och Danilov etc. 2014). Det är alltså inte möjligt att från den stagnerande skogsrenstammen i ryska Karelen få en ersättande stam till Kajanalands, om stammen i Kajanalands försvinner.

I oktober 2016 inleddes ett omfattande EU-LIFE-projekt för skogsrenen. En betydande del av projektet utgörs av återställande utplanteringar. Det bör dock tas i beaktande att det kan ta tiotals år innan det uppstår en livskraftig skogsrenstam i fullständigt nya områden. Detta kräver även lokalt effektiv reglering av stammarna av stora rovdjur genom jakt och även intensivare uppföljning och forskning av stora rovdjur och hjortdjur.

Skogsrenarnas kärnområden har en begränsad areal särskilt i Kajanalands. Däremot sprider sig skogsrenen i Suomenselkä på somrarna över ett relativt brett område som sträcker sig nuförtiden från i höjd med Ähtäri till Mellersta Finland, de västra delarna av Norra Savolax, kustområdena i Österbotten och ända till närheten av renskötseområdet i Norra Österbotten. Den utplanterade populationen i Suomenselkä fortsätter antagligen att långsamt sprida sig, om den hittar lämpliga kärrvildmarker. Skogsrenarna har idag i båda delbestånden tydligt separata vinter- och sommarbeten som är välkända tack vare halsband på skogsrenar, flygräkningar och övriga observationer. Å andra sidan verkar sommar- och vinterbetesmarkerna genomgå en kontinuerlig förändring. I syfte att bromsa upp tillbakagången av beståndet i Kajanalands bör försök göras att öka skogsrenarnas kalvproduktion i regionen. Därför är det nödvändigt att i skogsrenarnas sommarbetesområden och i närheten av dem kunna begränsa antalet björnar och andra stora rovdjur som får jagas. Dessutom ligger kärnområdena för skogsrenens kalvning i Kajanalands i närheten av renskötseområdet, vilket innebär att en begränsning av antalet björnar sannolikt även minskar skadorna på ren i renbeteslagen som ligger längst söderut. Det faktum att skogsrenarnas nuvarande kalvningsområden ligger granne med renskötseområdets södra gräns betonar betydelsen av arbetet för skogsrenens renrasighet. På grund av att sommarbetesområdena för skogsrenarna i Kajanalands har små arealer har en begränsning av antalet björnar i dessa områden inte någon stor betydelse på förvaltningen av Finlands björnstam.

Den ekologiska forskningen och uppföljningen bör inriktas och intensifieras särskilt i problemområden och i områden där de ekologiska inverkningarna av björnstammen eventuellt är stora, exempelvis i skogsrenens kärnområden. Som helhet betraktat är det befogat att fortsätta med och utvidga forskningen och uppföljningen av interaktionen mellan stora rovdjur och deras bytesdjur. I förvaltningen av vilt bör hela gemenskapen av rovdjur-byte tas i beaktande eftersom man genom att studera endast en art, t.ex. björnen eller skogsrenen, inte får tillräckligt med information för stamvårdsbehoven av gemenskapen med många arter av hjortdjur och stora rovdjur - särskilt inte på lång sikt.

Samtidig förekomst av hjortdjur och stora rovdjur i samma områden innebär en balansgång mellan reglering av hjortdjursbestånden och stammarna av stora rovdjur. Reglering av rikliga hjortdjursbestånd tillsammans med reglering av de stora rovdjurens avgör förekomsten eller utvecklingen av bestånden av sällsynta arter, exempelvis av skogsren (Wittmer ym. 2013). Stora rovdjur, särskilt varg och björn, använder sådana hjortdjur som föda som det förekommer mest av och som ger den största näringsnyttan. I Finland består björnars och vargars huvudsakliga kötnäring som de får från hjortdjur av älg och i de södra delarna av landet sannolikt även av vitsvanshjort. Om älg- eller vitsvanshjortstammen av någon orsak sjunker bör även stammen av stora rovdjur regleras så att den motsvarar nivån som dess huvudsakliga näringsobjekt bestämmer. I annat fall föreligger det en risk för att en sällsynt bytesart försvinner när stora rovdjur använder ett alternativt byte som inte tål det ökade rovdjurstrycket. Det finns alltid en risk för att en sällsynt art ska försvinna, även om bestånden av det huvudsakliga bytesdjuret är höga (skenbar konkurrens, se t.ex. Wittmer etc. 2005, Wittmer etc. 2013). Skogsrenen löper en hög risk att försvinna i en skenbar konkurrenssituation

eftersom den förlorar i förökningshastighet till älgen och vitsvanshjorten. Skogsrenen får mycket sällan tvillingkalvar.

Förvaltningsplanen för Finlands skogsrenbestånd har fastställts 2007. Den ska uppdateras i samband med EU-LIFE-projektplanen för skogsren 2019. Det behövs mer forskningsinformation som stöd för uppdatering av den kommande förvaltningsplanen för skogsrenbeståndet och för att förbättra förvaltningen av hjortdjurbestånden och stammarna av stora rovdjur. Det behövs mer information till exempel om de stora rovdjurens direkta och indirekta inverknings på deras bytesdjur, exempelvis skogsrenarna. I syfte att samordna stamförvaltningen av stora rovdjur och hjortdjur är det viktigt att känna till deras interaktionsrelationer såväl ur ett ekologiskt, ekonomiskt som socialt aspekt. Skogsrenens nuvarande förekomstområden är särskilda områden även ur forskningssynpunkt betraktat eftersom i dem finns rikligare bestånd av älg och bestånd av mer sällsynt skogsren men samtidigt även av alla arter av stora rovdjur. I Kajaland skapar dessutom närheten till östgränsen och extra utfodring av stora rovdjur specialförhållanden för forskning.

Åtgärder:

De stora rovdjuren beaktas i förvaltningen av älgstammen i enlighet med målsättningarna och åtgärderna i förvaltningsplanen för Finlands älgstam.

Björnjakt riktas till skogsrenens sommarbetesområden och i närheten av dem.

Björnstammen regleras i samband med återställande utplantering av skogsren.

Naturresursinstitutet ska sörja för tillräckliga forskningsinsatser såväl beträffande hjortdjur som stora rovdjur som stöd för uppdateringen av förvaltningsplanen för skogsrenbeståndet och i syfte att samordna förvaltningen av stammarna av stora rovdjur.

8. Lockbeten som har samband med föda

Med viltvård avses verksamhet som bedrivs i syfte att genom reglering av viltbestånd, genom att trygga eller förbättra levnadsförhållandena för vilt eller på något annat sätt öka, bevara eller förbättra viltbeståndet och balansen mellan olika djurbestånd. Att använda utfodring som en metod för viltvård kan särskilt under förhållanden med liten tillgång till föda, såsom under vintern, förbättra djurens kondition och därmed öka deras reproduktionsförmåga. Alltför riklig utfodring, särskilt om den består av stora mängder sådan föda som annars inte förekommer i naturen, kan emellertid göra djurens föda alltför ensidig och ändra deras beteende.

I synnerhet vid jakt på brunbjörn har det blivit allt mer vanligt att locka björnarna med föda på en viss plats redan innan jaktsäsongen börjar. Om sådana lockbeten avlägsnas innan jaktsäsongen inleds, gör man sig inte direkt skyldig till jaktbrott. Sådan verksamhet leder emellertid till att olika jaktlag hamnar i en ojämlig ställning eftersom alla inte ägnar sig åt detta slag av verksamhet i lagstiftningens gråzon.

Bestämmelser om användning av åtlar och lockbeten som har samband med föda finns bara i fråga om jakt på brunbjörn i 33 § 2 mom. i jaktlagen.

Det finns inte några andra bestämmelser om användning av lockbeten avsedda för stora rovdjur i jaktlagen. I EU:s förordning om animaliska biprodukter finns bestämmelser om animaliska biprodukter och därav framställda produkter. Förordningen har delats in i två separata delar: den egentliga förordningen om animaliska biprodukter (EG) nr 1069/2009 och den kompletterande genomförandeförordningen (EU) nr 142/2011. Lagen om animaliska biprodukter (517/2015) och jord- och skogsbruksministeriets förordning om

animaliska biprodukter (783/2015), som utfärdats med stöd av den, innehåller de lättnader som införts i samband med det nationella genomförandet i fråga om användning och bortskaffande av biprodukter och därav framställa produkter. Enligt EU:s förordning om animaliska biprodukter är användningen av vissa biprodukter i kategori 2 och 3 i förordningen tillåten för utfodring av vilda djur, om det inte är skadligt för hälsan, förstör miljön eller innebär risk för spridning av djursjukdomar. Av det sistnämnda skälet får inte t.ex. matrester användas för utfodring av vilda djur. Älgar som dött vid kollisioner, biprodukter som uppstått vid slakt på hjortdjur, andra kadaver av vilda djur och viltlevande fiskarter omfattas inte av förordningen om animaliska biprodukter och det är därför tillåtet att använda dem som åtlar, om man inte misstänker att de lider av någon sjukdom som kan överföras till människor eller djur.

De som framställer och använder animaliska biprodukter för utfodring av vilda djur bär ansvaret för deras kvalitet. I sista hand är det de som ansvarar för att sådant material som kan medföra fara för människors eller djurs hälsa inte blir föda för vilda djur. Det vilar också på deras ansvar att inte kadavren av sådana djur som har behandlats medicinskt används för utfodring om karenstiden inte hunnit gå ut innan djuret dog eller avlivades. Användningen av åtlar för utfodring av vilda djur regleras också av många andra lagar och förordningar, såsom avfallslagen, miljöskyddslagen och markanvändnings- och bygglagen, och den som använder åtlar förutsätts iaktta dem.

Dessutom är användning av animaliska biprodukter i kategori 2 förbjuden inom kommunen under den tid jakt på brunbjörn är tillåten där. När de licenser för jakt på brunbjörn som beviljats av beståndsvårdande skäl har använts, är det åter tillåtet att använda biprodukter i kategori 2. Den som använder åtlar och tillsynsmyndigheten är skyldiga att följa användningen av dispenser för jakt på brunbjörn i området. Om andra kadaver än de som härstammar från vilda djur och slaktavfall från dem används som åtel, ska en anmälan om detta lämnas till kommunalveterinären i det område där åteln kommer att placeras. Uppgifterna i anmälan förs in i det register över platser för utfodring av vilda djur med kadaver som förs i anslutning till djurhållar- och djurförmedlarregistret enligt kraven i lagen om ett system för identifiering av djur (238/2010).

Det har under de senaste åren blivit vanligare att locka stora rovdjur till vissa platser. En av orsakerna till det är i synnerhet de allt mera avancerade viltkamerorna. De statliga tillsynsmyndigheterna har i allt större utsträckning funnit tecken på att man vid jakt på brunbjörn har använt sig av lukt och föda på ett sätt som bl.a. gjort det lättare att hitta björnen. Som lockbete har ofta använts annan föda än den som är naturlig för björnen, såsom hundmat. Med begränsning av användningen av föda som lockbete eftersträvas i första hand att stora rovdjur inte ska vänja sig vid lukten av människa när de kommer till föda som människan placerat ut som lockbete i terrängen och att användning av lockbeten som har samband med föda vid jakt på brunbjörn ska förhindras.

Åtgärder:

En utredning om lockbeten som har samband med föda ska göras utifrån vilken behovet av precisering av regleringen av användningen av sådana lockbeten ska granskas.

9. Viltråd och samarbete mellan intressegrupper

Det landsomfattande viltrådet och de regionala viltråden utvärderades på uppdrag av Jord- och skogsbruksministeriet i början av 2016 (icke publicerad). Beträffande stora rovdjur var utveckling av intressegruppsverksamheten en av de viktigaste observationerna. Eftersom majoriteten i råden representerar jägarna är det endast genom välskött intressegruppsarbete som det är möjligt att bringa vittomfattande åsikter till beslutsfattarnas och myndigheternas kännedom.

Tillställningarna för intressegrupperna för rovdjur som ordnas av de regionala viltråden bör fortsätta. I utvärderingen observerades att de bör utvecklas i riktning mot en mer jämlik dialogkultur. Med bred representation av intressegrupperna är det lättare att sätta fingret på de lokala och regionala konfliktpunkterna särskilt i rovdjursfrågor. Även i samband med enkäten till intressegrupper som gjordes i anslutning till uppdateringen av förvaltningsplanen kunde man konstatera att det förekommer stora skillnader i intressegrupparbetet mellan de olika regionerna.

Råden har ibland beträffande stora rovdjur längtat efter en återgång till samma förfaranden med kvotering och inriktning av dispenser som tillämpades under viltvårdsdistriktens tid. Det är dock skäl att komma ihåg att beslut om dispenser fattas nuförtiden i form av en offentlig förvaltningsuppgift som fungerar självständigt under chefen för offentliga förvaltningsuppgifter. Av denna orsak bör rådets verksamhet inriktas på övriga åtgärder som stöder förvaltningen av stammarna av stora rovdjur.

Det kan dock inte ingå i de offentliga förvaltningsuppgifternas eller de övriga aktörernas roll att det inte är möjligt att utveckla verksamheten utifrån motiverade ställningstaganden. Av denna orsak tar de regionala viltråden i fortsättningen ställning till det föregående årets verksamhet. Ställningstagandet kan omfatta delområdena i det nuvarande systemet för planering av rovdjursbeskattningen som helhet, varvid det involverar såväl Naturresursinstitutet, Jord- och skogsbruksministeriet och Finlands viltcentral inklusive råd och intressentgrupper. I ställningstagandet bör även beaktas hur målen och åtgärderna enligt förvaltningsplanerna för rovdjur har förverkligats i regionen. De regionala viltrådens ställningstaganden tillställs det landsomfattande viltrådet så att det kan ge sitt eget ställningstagande före beredningen av förordningarna för följande jaktår.

Åtgärder:

Regionala tillställningar för intressegrupperna ordnas även i fortsättningen och de ska utvecklas.

De regionala viltråden utvärderar årligen förverkligandet av målen och åtgärderna enligt björnstammens förvaltningsplan i sin region och bedömer hur systemet för planering av björnbeskattning fungerar.

Det landsomfattande viltrådet ger utifrån ställningstaganden som de regionala viltråden inlämnat sitt ställningstagande till Jord- och skogsbruksministeriet före beredningen av förordningarna för följande jaktår.

10. Återinplantering av björnar

Det finns inte något behov av återinplantering av björnar eftersom det idag förekommer björnar runtom i Finland. I områden med en glesare stam är björnarna visserligen till största delen unga hanar i vandringsåldern. Nuförtiden är även förekomstområdet för honor i reproduktiv ålder omfattande. Detta möjliggör björnarnas naturliga spridning och att de slår sig ner i nya revir.

Åtgärd:

I Finland genomförs inte återinplantering av björnar.

11. Sjukdomar som björnar sprider

Trikiner, dvs. trikinellor är parasiter som hör till rundmaskarna. De är parasiter hos köttätande däggdjur och de förekommer nästan överallt i världen. En människa får trikinsmitta efter att ha ätit otillräckligt tillagat kött eller en köttprodukt av svin, björn eller något annat djur och som innehåller trikinlarver med smittförmåga. Efter att ha blivit ättna frigörs trikinellalarverna i tarmkanalen och utvecklas till vuxna maskar. Larvar som föds av honmaskarna söker sig till en tvärstrimmig muskel där de kapslar in sig. Sjukdomen som trikinellor ger upphov kallas för trikinellos. Trikinellorna sprider sig i naturen när köttätande djur fångar varandra eller äter av kadaver. Trikinellasmitta hos vilda köttätande däggdjur är relativt vanlig i Finland. Lodjur, vargar, mårhundar och rävar har en hög förekomst av parasiten. Nästan hälften av lodjuren är bärare av trikiner, medan de påträffas hos ungefär var tredje varg, mårhund och räv. Hos björnar är trikinellasmitta mindre vanlig: mindre än var tionde björn bär på trikiner. I Finland har trikinellos inte påträffats hos människor på flera decennier. Det senaste trikinellosfallet hos människor inträffade på 1970-talet när smittan hade fått från björnkött. (Zoonoscentret 2012.)

Björnkött som är avsett för jägarnas eget bruk behöver inte genomgå undersökning av eventuella trikiner. Livsmedelssäkerhetsverket Evira rekommenderar dock att en trikinundersökning görs på trikinutsatta djurarter även i sådana när köttet äts i jägarens eget hushåll. En trikinundersökning måste göras, om köttet överläts direkt till en privat konsument. På björnkött som ska användas inom allmän förbrukning utförs en trikinundersökning i samband med köttkontrollen. (Eviras anvisning om hantering av kött från frilevande vilt och leverans av köttet till försäljning 2014.)

Trikinellorna förstörs i samband med upphettning. Sjukdomen kan alltså inte smitta, om man äter tillräckligt tillagat kött, oberoende av om det innehåller larvar eller inte. En temperatur om +70°C är tillräcklig för att förstöra trikinellalarverna. Tidigare rekommenderades djupfrysning för att förstöra larver i köttet, men idag vet man att det i Finland förekommer trikinellaarter som tål köldgrader och därför kan djupfrysning inte längre rekommenderas som skydd mot smitta. (Evira, trikinellos 2016).

Utgående från observationer i praktiken görs en trikinkontroll av björnkött i allmänhet även i de fall när köttet ska användas i jägarens eget hushåll. I övrigt är trikinkontroller av björnkött verksamhet som är reglerad och organiserad i detalj.

Åtgärder:

Man fortsätter med regelbunden information om vikten av att utföra trikinkontroller av björnkött även i sådana fall då det inte är obligatoriskt.

Information om trikiner och undersökning av trikinsmittor och om undvikande av trikinsmittor ges regelbundet.

12. Kommunikation om stora rovdjur

I denna förvaltningsplan har tidigare presenterats många åtgärder för utveckling av kommunikationen gällande björnen. Uppföljningen av björnstammen ska utvecklas och i denna verksamhet utgör utbildnings- och rådgivningstillfällen som riktas till rovdjurskontaktpersonerna en väsentlig del. Utveckling av metoden för bedömning av björnstammen ökar även tilltron till den årliga uppskattningen av Finlands björnstam. Många åtgärder med anknytning till information, rådgivning och utbildning riktas även till jägare, skadelidande och övriga intressegrupper.

I punkt 7.2 i förvaltningsplanens bakgrundsavsnitt beskrivs de viktigaste utvecklingsåtgärderna inom kommunikationen om stora rovdjur. Målsättningen har varit speciellt att koncentrera den utspridda

informationen om stora rovdjur och göra den lättare tillgänglig och öppet publicera information om stora rovdjur, exempelvis bakgrundsmaterialet för bedömningarna av stammarna av stora rovdjur. Detta utvecklingsarbete är dock inte ännu slutfört.

Kommunikationen om stora rovdjur som de olika aktörerna i viltkoncernen idkar bör i fortsättningen koordineras bättre. Detta skulle ge mer aktuell information på webbplatsen suurpedot.fi som är avsedd att förmedla många olika aktörers kommunikation om stora rovdjur. Kommunikation om stora rovdjur som enskilda aktörer i viltkoncernen idkar har i många fall effekter även på koncernens övriga aktörers kommunikation och verksamhet och därför kan en gemensam kommunikationsplan underlätta de olika aktörernas arbete.

Åtgärder:

Tillgången till rovdjursinformation som produceras av olika aktörer ska förbättras och den ska hållas aktuell.

En årlig plan uppgörs för rovdjurskoncernens rovdjurskommunikation mellan de olika aktörerna i koncernen.

KÄLLOR:

- Aarnes, S. G., Tobiassen, C., Brøseth, H., Bakke, B. B., Eiken, H. G. & Hagen S. B. 2016: Populasjonsovervåking av brunbjørn. DNA-analyse av prøver innsamlet i Norge i 2015. - Nibio rapport. Vol 2. No 56.
- Ballard, W. B. 1992: Bear predation on moose: a review of recent North American studies and their management implications. - *Alces* (Supplement) 1: 1-15.
- Bellemain, E., Swenson, J. E., Tallmon, D., Brunberg, S. & Taberlet, P. 2005: Estimating population size of elusive animals using DNA from hunter-collected feces: comparing four methods for brown bears. - *Conservation Biology* 19: 150–161.
- Bragina, E. V., Ives, A. R., Pidgeon, A. M., Baskin, L. M., Gubar, Y. B., Piquer-Rodrigues, M., Keuler, N. S., Petrosyan, V. G. & Radeloff, V. C. 2015: Rapid declines of large mammal populations after the collapse of the Soviet Union. - *Conservation Biology* 29: 844-853.
- Dahle, B., Sørensen, O. J., Wedul, E. H., Swenson, J. E. & Sandegren, F. 1998: The diet of brown bears *Ursus arctos* in central Scandinavia: effect of access to free-ranging domestic sheep *Ovis aries*. - *Wildlife Biology* 4: 147-158.
- Danilov, P., Panchenko, D., Bljudnik, L., Fyodorov, F. & Tirronen, K. 2014: Forest reindeer in Russian Karelia. Karelia ENPI CBC -metsäpeuratyöpaja. Kuhmo 15.09.2014.
- Elfström, M., Stoen, O.-G., Zedrosser, A. & Swenson, J. E. 2014: Ultimate and proximate mechanisms underlying the occurrence of bears close to human settlements: review and management implications. - *Mammal Review* 44: 5-12.
- Eskelinen, P. 2009: Karhut elinkeinona – millaisia ovat katselupalveluja tarjoavat yritykset? Riista- ja kalatalous – *Selvityksiä* 15/2009. 15 s.
- Forsman, L., Wikman, M., Härkönen, S. & Eskelinen, P. 2010: Riistatalouden vapaaehtoistyö. Riista- ja kalatalous – *Selvityksiä* 10/2010. 42 s.
- Hagen, S., Kopatz, A., Aspi, J., Kojola, I. & Eiken, H. 2015: Evidence of rapid change in genetic structure and diversity during range expansion in a recovering large terrestrial carnivore. - *Royal Soc. Proceedings, Ser. B.* 282. 20150092.
- Kaczensky, P., Guillaume, C., Arx, M., Huber, D., Andrén, H. & Linnell, J. (toim.) 2014: Status, management and distribution of large carnivores – bear, lynx, wolf & wolverine – in Europe. Part 2.
- Kindberg, J., Ericsson, G. & Swenson, J. E. 2009: Monitoring rare or elusive large mammals using effort-corrected voluntary observers. - *Biological Conservation* 142: 159–165.
- Kindberg, J., Swenson, J. E., Ericsson, G., Bellemain, E., Miquel, C. & Taberlet, P. 2011: Estimating population size and trends of the Swedish brown bear *Ursus arctos* population. - *Wildlife Biology* 17(2):114-123.
- Kojola, I. 2012: Bear-Finland. I verket: Kaczensky, P., Chapron, G., Arx, M., Huber, D., Andrén, H. & Linnell, J. (toim.): Status, management and distribution of large carnivores – bear, lynx, wolf & wolverine – in Europe.
- Kojola, I. & Heikkinen, S. 2006: The structure of the expanded brown bear population at the edge of the Finnish range. - *Annales Zoologici Fennici* 43: 258-262.
- Kojola, I. & Heikkinen, S. 2012a: 21th International Bear Conference, New Delhi, Indien. Book of abstracts.
- Kojola, I. & Heikkinen, S. 2012b: Problem bears in Finland in relation to bear feeding for tourism and the density of bears and humans. - *Wildlife Biology* 18: 258-263.

- Kojola, I. & Heikkinen, S. 2015: Karhuja Venäjältä. - *Metsästäjä* 64 (4): 50-51
- Kojola, I., Danilov, P. I., Laitala, H.-M., Belkin, V. & Yakimov, A. 2003: Brown bear population structure in core and periphery: analysis of hunting statistics from Russian Karelia and Finland. - *Ursus* 14(1): 17-20.
- Kojola, I., Hallikainen, V., Heikkinen, S., Mikkola, K. & Huhta, E. 2016a: How is survival in brown bears related to their trans-boundary movements when harvest rate changes at national borders? - Manuskript.
- Kojola, I., Heikkinen, S. & Kokko, S. 2016b: Haaskojen vaikutus karhun ravintoon ja liikkumiseen. - Manuskript.
- Kopatz, A., Eiken, H. G., Aspi, J., Kojola, I., Tobiassen, C., Tirronen, K. F., Danilov, P. I. & Hagen, S. B. 2014: Admixture and Gene Flow from Russia in the Recovering Northern European Brown Bear (*Ursus arctos*). - *Plos One* 9(5): e97558. doi:10.1371/journal.pone.0097558.
- Linnell, J.D.C. & Swenson, J.E. 2012: Bear-Norway. I verkett: Kaczensky, P., Chapron, G., Arx, M., Huber, D., Andrén, H. & Linnell, J. (toim.): Status, management and distribution of large carnivores – bear, lynx, wolf & wolverine – in Europe.
- Linnell, J. D. C., Aanes, R. & Swenson, J. E. 1997: Translocations of carnivores as a method for managing problem animals: a review. - *Biodiversity and Conservation* 6: 1245-1257.
- Liukko, U.-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I., Kyheröinen, E.-M. & Pitkänen, J. 2016: Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus 2015 - The 2015 Red List of Finnish Mammal Species. Miljöministeriet & Finlands miljöcentral. 34 sidor.
- Jord- och skogsbruksministeriet 2015: Förvaltningsplan för Finlands vargstam. Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 4/2015
- Jord- och skogsbruksministeriet 2007: Förvaltningsplan för Finlands björnstam. Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2/2007.
- Mykrä, S. & Pohja-Mykrä, M. 2015: Back-calculation of large carnivore populations in Finland, 1865-1915. - *Annales Zoologici Fennici* 52: 285-300.
- Mäensyrjä, P. 1971: Korpiemme kontio. Eilen, tänään, huomenna. Karisto, Tavastehus.
- Nyholm, K.E. 1998: Bear attack in Finland. - *International Bear News* 7(3): 30.
- Männil, P. 2012: Brown bear – Estonia. I verkett: Kaczensky, P., Chapron, G., Arx, M., Huber, D., Andrén, H. & Linnell, J. (toim.): Status, management and distribution of large carnivores – bear, lynx, wolf & wolverine – in Europe.
- Ordiz, A. Støen O.-G., Swenson, J. E. Kojola, I. & Bischof, R. 2008: Distance-dependent effect of the nearest neighbor: spatiotemporal patterns in brown bear reproduction. - *Ecology* 89: 3327-3335.
- Paasivaara, A. 2016: Minne menet metsäpeura. Sammandrag av föreläsning. Vilttagarna 2016. Tammerfors.
- Panchenko, D.V. 2010: Assessment of the Current Status of Ungulate Populations in Karelia. Dynamics of Game Animals Populations in Northern Europe. The Vth International Symposium, September 1-5, 2010.
- Pellikka, J., Juutinen, A. & Eskelinen, P. 2016: Riistatalouden hyvinvointivaikutukset. Förundersökning Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 22/2016, Naturresursinstitutet.
- Penteriani, V., Delgado, M. M. & Melletti, M. 2010: Don't feed the bears! - *Fauna & Flora International, Oryx* 44(2): 169–170.
- Penteriani, V., Delgado, M del M., Pinchera, F., Naves, J., Fernandez-Gil, A., Kojola, I., Härkönen, S., Norberg, H., Frank, J., Fedriani, J. M., Sahlen, V., Stoen, O.-G., Swenson, J. E., Wabakken, P., Pellegrini, M., Herrero, S. & López-Bao, J. V. 2016a: Human behaviour can trigger large carnivore attacks in developed countries. - *Scientific Reports* 6: 2055.

- Penteriani V., López-Bao, J. V., Bettega, C., Dalerum, F., Delgado, M., Jerina, K., Kojola, I., Krofel, M. & Ordiz, A. 2016b: Consequences of brown bear viewing tourism: a review. Manuskript, godkänt villkorligt för publicering.
- Pohja-Mykrä, M. & Kurki, S. 2009: Suurpetojen haaskaruokinnan yhteiskunnallisen kestävyuden haasteet. Ruralia-institutet, Helsingfors universitet
- Pohja-Mykrä, M. & Kurki, S. 2014: Kansallisen suurpetopoliitikan kehittämisarviointi. Rapporter 114, Ruralia-institutet, Helsingfors universitet.
- Pulliainen, E. 1983: Karhuekspansio idästä. - Suomen Riista 30: 71-78.
- Pulliainen, E. 1990: Recolonization of Finland by brown bear in the end of 1970s and 1980s. - Aquilo, Series Zoologica 27: 21-25.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslen, A. & Mannerkoski, I. 2010: Suomen lajien uhanalaisuus. Punainen kirja 2010. Miljöministeriet & Finlands miljöcentral. Helsingfors.
- Rautiainen, L. 2014: Suurpetoturismi Suomessa. Sammandrag av föreläsning. Viltdagarna 2014. Vanda.
- Schregel, J., Kopatz, A., Hagen, S. B., Brøseth, H., Smith, M. E., Wikan, S., Warttinen, I., Aspholm, P. E., Aspi, J., Swenson, J. E., Makarova, O., Polikarpova, N., Schneider, M., Knappskog, P. M., Ruokonen, M., Kojola, I., Tirronen, K. F., Danilov, P. I. & Eiken, H. G. 2012: Limited gene flow among brown bear populations in far Northern Europe? Genetic analysis of the east-west border population in the Pasvik Valley. - Molecular Ecology 21: 3474-3488.
- Schregel, J., Eiken, H. G., Grondahl, F. A., Hailer, F., Aspi, J., Kojola, I., Tirronen, K., Danilov, P., Rykov, A., Poroshin, E., Janke, A., Swenson, J. E. & Hagen, S. B. 2015: Y chromosome haplotype distribution of brown bears (*Ursus arctos*) in Northern Europe provides insight into population history and recovery. - Molecular Ecology 24: 6041-6060.
- Schwartz, M. K., Luikart, G. & Waples, R. S. 2007: Genetic monitoring as a promising tool for conservation and management. - Trends in Ecology and Evolution 22: 25-33.
- Steyaert, S. M. J. G., Leclerc, M., Pelletier, F., Kindberg, J., Brunberg, S., Swenson, J. E. & Zedrosser, A. 2016: Human shields mediate sexual conflict in a top predator. - Proceedings Royal Society London B. DOI: 10.1098/rspb.2016.0906
- Swenson, J. E., Wabakken, P., Sandegren, F., Bjärvall, A., Franzen, R. & Söderberg, A. 1995: The near extinction and recovery of brown bears in Scandinavia in relation to management policies of Norway and Sweden. - Wildlife Biology 1:11-25.
- Swenson, J. E., Sandegren, F., Söderberg, A., Bjärvall, A., Franzen, R., Wabakken, P. 1997: Infanticide caused by hunting of male bears. - Nature. 386, 450-451.
- Swenson, J. E., Dahle, B., Busk, H., Opseth, O., Johansen, T., Söderberg, A., Wallin, K. & Cederlund, A. 2007: Predation on moose calves by European brown bears. - Journal of Wildlife Management 71: 1993-1997.
- Swenson, J. E., Taberlet, M. & Bellemain, E. 2011: Genetics and conservation of European brown bears *Ursus arctos*. - Mammal Review 41: 87-98.
- Swenson, J. E. 2012: Bear-Sweden. I verket: Kaczensky, P., Chapron, G., Arx, M., Huber, D., Andrén, H. & Linnell, J. (toim.): Status, management and distribution of large carnivores – bear, lynx, wolf & wolverine – in Europe.
- Swenson, J. E. (Department of Ecology and Natural Resource Management Norwegian University of Life Sciences) meddelande per e-post 9.8.2016.
- Swenson, J. E., Schneider, M., Zedrosser, A., Söderberg, A., Kindberg, J. 2016: Challenges of managing brown bear population; lessons from Sweden, 1943 - 2013. - Wildlife Biology (i tryck).

- Tirronen, K. (Institute of biology Karelian Research Centre of Russian Academy of Sciences) meddelande per e-post 25.8.2016.
- Turtiainen, M., Miina, J., Salo, K. & Hotanen, J. P. 2016: Modelling the coverage and annual variation in bilberry yield in Finland. - *Silva Fennica* 50 (4).
- Väyrynen, H. (Forststyrelsen) meddelande per e-post 31.3.2016.
- Wittmer, H. U., Sinclair, A. R. E. & McLellan, B. N. 2005: The role of predation in the decline and extirpation of woodland caribou populations. - *Oecologia* 144: 257-267.
- Wittmer, H.U., Serrouya, R., Elbroch, M. & Marshall, A. J. 2013: Conservation strategies for species affected by apparent competition. - *Conservation Biology*. Volume 27. No 2: 254-260.
- Zager, P. & Beecham, J. 2006: The role of American black bear and brown bears as predators on ungulates in North America. - *Ursus* 17(2): 95-108.
- Zedrosser, A. & Swenson, J. E. 2005: Do brown bear litter sizes reported by the public reflect litter sizes obtained by scientific methods? - *Wildlife Society Bulletin* 33:1352-1356.
- Zedrosser, A., Dahle, B., Stoen, O. G., & Swenson, J. E. 2009: The effects of primiparity on reproductive performance in the brown bear. - *Oecologia* 160: 847-854.
- Zoonoscentret 2012: Zoonoser i Finland 2000–2010. (på finska) ISBN: 978-952-225-118-3 (pdf) 2. förnyad upplaga. Helsingfors.

INTERNETKÄLLOR

- Evira anvisningar om användning av biprodukter vid utfodring av vilda djur dvs. användning av åtel 2016. <https://www.evira.fi/sv/djur/djurskydd-och-djurhallning/doda-djur/anvandningen-av-atel/>
- Evira, trikinellos. 2016. <https://www.evira.fi/sv/djur/djurhalsa-och-sjukdomar/djursjukdomar/gemensamma-sjukdomar-for-flera-arter/trikiner/>
- Kommissionens berättelse till rådet och Europaparlamentet. 2015. Naturens tillstånd i Europeiska unionen. Berättelse om skyddsnivån och utvecklingsriktningarna för naturtyper och arter som omfattas av fågel- och livsmiljödirektiven (2007-2012) i enlighet med 17 artikel i direktivet om bevarande av livsmiljöer och 12 artikel i fågeldirektivet. Bryssel 20.5.2015 COM(2015) 219 final. <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0219>>
- Naturresursinstitutet 2016. Om naturresurser. Skogsren. <https://www.luke.fi/sv/om-naturresurser/villebrad-och-jakt/skogsren/>
- Uppföljning av stora rovdjur, effekter och förebyggande av skador. (på finska) <<http://www.petohanke.fi/kuntalainen/maasuurpetohanke>>
- Ohtonen, K. 2016: Karhujen kanssa nokakkain. Publicerad 27.07.2016. Uppdaterad 22.09.2016 < <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/07/27/kimmo-ohtonen-karhujen-kanssa-nokakkain>>
- Miljöförvaltningens gemensamma webbtjänst. 2014. Finlands rapporter till EU-kommissionen om verkställande av naturdirektivet perioderna 2001-2006 och 2007-2012. < <http://www.ymparisto.fi/luontodirektiivinlajiraportit> >
- Miljöministeriet 2016. Arbete för naturen får viktig roll tack vare strategi. http://www.ym.fi/sv-FI/Natur/Naturens_mangfald/Strategi_och_handlingsprogram

INTERNATIONELL RÄTT

Bernkonventionen, dvs. konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö.

Biodiversitetskonventionen, dvs. konventionen om biologisk mångfald.

CITES-konventionen (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora).

Naturdirektivet, dvs. Rådets direktiv om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter i Europeiska unionen (92/43/EEG).

Rådets förordning (EG) om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem (338/1997).

NATIONELLA LAGAR OCH FÖRORDNINGAR SAMT MOTIVERINGAR OCH PROMEMORIOR I ANKNYTNING TILL DEM SAMT BESTÄMMELSER, ANVISNINGAR, BREV OCH UTLÅTANDEN

Förordning om ikraftträdande av konventionen om biologisk mångfald (78/1994).

Förordning om ikraftträdande av konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö (29/1986).

Eviras anvisning 16027/2 om hantering av kött från frilevande vilt och leverans av köttet till försäljning, tagits i bruk 24.10.2014.

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 33 § i jaktlagen RP 312/2014 rd.

Begäran om utlåtande om utkastet till regeringens proposition till ändring av jaktlagen, Dnr MMM034:002014, 11.11.2016).

Naturresursinstitutets utlåtande om björnstammens tillstånd i Finland, Dnr 911/000405/2016, 18.4.2016.

Promemoria om Jord- och skogsbruksministeriets förordning om jakt på brunbjörn som sker med stöd av dispens och en regional kvot under jaktåret 2016–2017, Dnr 915/01.03/2016, 29.6.2016.

Promemoria om Jord- och skogsbruksministeriets förordning om jakt på brunbjörn som sker med stöd av dispens och en regional kvot under jaktåret 2015–2016, Dnr 774/13/2015, 7.7.2015.

Promemoria om Jord- och skogsbruksministeriets förordning om jakt på brunbjörn som sker med stöd av dispens och en regional kvot under jaktåret 2013–2014, Dnr 1311/13/2013, 4.7.2013.

Naturvårdsverket 2013. Ställningstagande om kompletterande rapportering angående rovdjur, Dnr 09661-12, 16.12.2013.

Jaktlagen (615/1993).

Polislagen (872/2011)

Polisstyrelsens brev om vissa ärenden i anknytning till undersökning av jaktbrott och stora rovdjur, Dnr 2020/2013/194, 18.1.2013.

Polisstyrelsens instruktioner om polisens befogenheter och verksamhetslinjer i fall som handlar om stora rovdjur, Dnr 2020/2012/1333, 14.5.2012.

Viltförvaltningslagen (158/2011).

Vilt- och fiskeriforskningsinstitutets komplettering till Jord- och skogsbruksministeriet om bestämmelse gällande björn som ges till viltvårdsdistrikten, brev Dnr 187/301/2007, 4.6.2007.

Viltskadelagen (105/2009).

Tillstånd som beviljats av Finlands miljöcentral för export, import och försäljning av björn, instruktionsbrev, Dnr 2008-L-173-L4, uppdaterad 18.6.2015.

Statsrådets förordning om dispens enligt jaktlagen (452/2013).

Statsrådets förordning om viltförvaltningen (171/2011).